

Mariehamn 28 maj 2026

Ålands landskapsregering
registrator@regeringen.ax

LRs referens
ÅLR 2026/1767
Lotta Wickström

Rädda Barnens kontaktperson
Lotta Angergård, verksamhetsledare

Ärende: **Utlåtande gällande ny kommunallag**

Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter, vilket enligt barnkonventionen är alla under 18 år.

Ålands landskapsregering ger Rädda Barnen på Åland rf. möjlighet till yttrande gällande förslaget till ny kommunallag. Detta är första gången som Rädda Barnen bjuds in att delta i denna process. Detta välkomnas, även om det i detta skede finns begränsade resurser till förfogande. Vi har därför valt att fokusera på delaktighet och demokratifrågor.

Sammanfattning

Rädda Barnen välkomnar en modernisering av kommunallagen och förväntar oss att förslaget ska leda till smidigare kommunal byråkrati. I arbetet med barn och ungas roll i kommunen och kommunens roll i barn och ungas liv finns dock utrymme för utveckling. **Rädda Barnen** delar inte landskapsregeringens bedömning att lagförslaget saknar konsekvenser för barn (3.4 i allmän motivering).

Till kommunens kärnuppdrag hör barnomsorg, grundskola, kultur, fritids- och ungdomsverksamhet som tillsammans med socialvården och barnskyddet (KST) är verksamheter och politikområden där barn och unga utgör en överhängande del av den direkta målgruppen. Det kan med detta konstateras att hur kommunen organiseras, fattar beslut, använder resurser och samarbetar påverkar barn i allra högsta grad.

Avsaknad av inflytandeforum

I rikets [kommunallag](#) finns en tydlig skrivning som lyfter fram barn och unga som medborgare och möjligheten till delaktighet och inflytande:

26 § Ungdomsfullmäktige

Kommunstyrelsen ska inrätta ett ungdomsfullmäktige eller en motsvarande påverkansgrupp för unga (*ungdomsfullmäktige*) för att garantera den unga befolkningens möjligheter att delta och påverka samt sörja för ungdomsfullmäktiges eller påverkansgruppens verksamhetsförutsättningar. Ungdomsfullmäktige kan vara gemensamt för flera kommuner.

Ungdomsfullmäktige ska ges möjlighet att påverka planering, beredning, genomförande och uppföljning inom olika kommunala verksamheter i frågor som är av betydelse för kommuninvånarnas välfärd, hälsa, studier, livsmiljö, boende eller rörlighet samt även i andra frågor som ungdomsfullmäktige bedömer som betydelsefulla med tanke på barn och unga. Ungdomsfullmäktige ska tas med när barns och ungas deltagande och hörande av barn och unga utvecklas i kommunen.

Bestämmelser om barns och ungas deltagande och hörande av barn och unga finns i 24 § i ungdomslagen ([1285/2016](#)). ([21.5.2021/419](#))

Rädda Barnen noterar däremot att motsvarande bestämmelse saknas i det åländska förslaget på kommunallag. Vi förvånas över att det helt saknas resonemang kring varför denna typ av demokratiarbete valts bort trots att det i andra delar av beredningen av den åländska kommunallagen lyfts fram resonemang och jämförelse i lagstiftning både till Sveriges och rikets kommunallagstiftning.

Barn och ungas delaktighet torde vara en central fråga för kommunerna då både valdeltagande och representation är noterbart lägre i gruppen unga (källa [ÅSUBs valstatistik](#)). På landskapsnivå har frågan om demokrati och delaktighet givits politisk prioritet genom [Demokratistrategin](#) (period 2025-2031) med tillhörande åtgärdsprogram där även barn och ungas delaktighet lyfts som prioriterad. I kommunen finns frågor som i allra högsta grad berör barn och ungas vardag. Landskapet Åland saknar en [ungdomslag motsvarande rikets](#) och som 56 § i den finska kommunallagens sista stycke hänvisar till. Det pågår dock politisk diskussion (och ett framtaget PM vid utbildningsavdelningen) som tyder på att [Landskapslag \(1987:86\) om ungdomsarbete](#) ska revideras för att likna rikets ungdomslag. Initialt har fokus varit att säkerställa ett kommunalt uppföljningsansvar för unga som varken arbetar eller studerar (NEETs) samt fritidsverksamhet. **Rädda Barnens** förhoppning är att motsvarande syfte och tydliga skrivningar som finns gällande barn och ungas rätt till delaktighet i rikets ungdomslag också har en lika tydlig roll i den kommande åländska. Detta är en nödvändighet för att Åland ska kunna leva upp till FNs konvention om barnets rättigheter, i dagligt tal barnkonventionen, som har gällt som lag i Finland (FördrS 59-60/1991) och på Åland (ÅFS 60/1991) sedan 1991. Barnkonventionen fastslår att alla barn har rätt till delaktighet. För att vara delaktig krävs att barnet får komma till tals och bli lyssnad på, att barnet får relevant information och att hen ges inflytande utifrån sin ålder och mognad.

Noteras kan att det redan i dag finns lagstiftning som ålägger kommunen att höra elever. I [Landskapslag \(2020:32\) om barnomsorg och grundskola](#) finns en *ska*-bestämmelse som enligt vad Rädda Barnen erfarar inte följs i särskild stor utsträckning (se [markering](#) tredje stycket):

10 kap. Elevers delaktighet

57 § Elevråd

För årskurserna sju till nio ska det finnas ett elevråd som utses av eleverna. För övriga årskurser kan skolan fatta beslut om att ett elevråd ska finnas.

Elevrådet ska höras vid beredningen av arbetsplanen och trivselstadgan och före andra beslut som påverkar eleverna väsentligt. Elevrådet ska leda och samordna elevernas gemensamma aktiviteter och behandla ärenden som gäller eleverna. Elevrådet ska arbeta för att öka elevernas delaktighet och påverkningsmöjligheter.

Kommunen ska höra elevrådet i frågor som berör elever.

Vid varje skola som har ett elevråd ska det finnas en elevrådshandledare med uppgift att stöda och handleda elevrådet i dess uppdrag.

En elev som utsetts till elevrådsrepresentant eller som har ett annat uppdrag att företräda andra elever i frågor som gäller utbildningen, ska få den ledighet från skolarbetet som behövs för uppdraget samt kompensation för den undervisning eleven går miste om på grund av uppdraget.

Kommunerna torde genom denna lag ha en möjlighet att inom sitt utbildningsdistrikt utveckla högstadiets elevråd som ofta samlar elever från olika kommuner till en arena för dialog och hörande. Här kan grundskolelagens kap 10 om elevers delaktighet § 56 också ge förutsättningar att höra hela elevkåren. För ett sådant arbete krävs resurser och politisk vilja. Det finns således en lag så ålägger kommunerna att höra elever i grundskolan, men landskapslag (2020:32) om barnomsorg och grundskola nämns inte i beredningen av kommunallagen på motsvarande sätt som Äldrelagen görs när det gäller delaktighet. I bredningen görs en hänvisning till 10 § i Äldrelagen (2020:9) för Åland som stadgar att kommunerna ska inrätta äldreråd vilket kan vara gemensamt för flera kommuner.

Rädda Barnen konstaterar att den kommunala lagstiftningen har givit ett forum för delaktighet för äldre, men att man valt att inte inkludera särskilda forum för barn och unga eller personer med funktionsnedsättning så som riket har i sin [kommunallagstiftning](#). Formella dialogforum torde vara ett sätt att arbeta aktivt med hållbarhetsarbete som de facto nämns i beredningen som en del av kommunens uppgifter. Här är mål 1 och mål 2 i den åländska hållbarhetsagendan centrala.

Möjlighet till inflytande

Rädda Barnen konstaterar att det vidare i förslaget till kommunlag finns möjligheter för påverkan, initiativrätt och att kommunen även åläggs ett kommunikationsansvar (§ 13-15). Här saknas dock skrivningar kring hur barn och unga ges reell möjlighet att involveras så som barnkonventionen föreskriver.

Vi noterar att motsvarande paragraf § 22 i rikets kommunallag FFS 410/2015 skiljer sig åt och vad vi kan bedöma öppnare och undrar vad syftet är med att ta fram en åländsk version:

§ 22 Möjligheter att delta och påverka

Kommuninvånarna och de som utnyttjar kommunens tjänster har rätt att delta i och påverka kommunens verksamhet. Fullmäktige ska sörja för mångsidiga och effektiva möjligheter och sätt att delta och påverka. Deltagande och påverkan kan främjas i synnerhet genom att

- 1) diskussionsmöten och invånarråd ordnas,
- 2) åsikterna hos invånarna och personer som utnyttjar tjänster och regelbundet eller en längre tid bor eller vistas i kommunen reds ut innan beslut fattas,
- 3) företrädare för dem som utnyttjar tjänsterna väljs in i kommunens organ,
- 4) möjligheter att delta i ekonomiplaneringen ordnas,
- 5) tjänsterna planeras och utvecklas tillsammans med dem som utnyttjar tjänsterna,
- 6) invånare, organisationer och andra sammanslutningar stöds när de tar egna initiativ till att planera och bereda ärenden.

§ 13 Möjligheter att delta och påverka

Fullmäktige ska garantera att kommunmedlemmarna och de som använder kommunens tjänster har mångsidiga och effektiva möjligheter att delta i och påverka kommunens verksamhet. Kommunerna kan främja möjligheten att delta och påverka genom att informera om kommunens verksamhet, ordna diskussionsmöten, ta reda på kommunmedlemmarnas åsikter innan beslut fattas, planera och utveckla kommunens tjänster tillsammans med dem som använder tjänsterna samt stöda och vägleda kommunmedlemmarna då de tar egna initiativ.
